

บทที่ 5
ส่วนได้เสียและผู้รับประโยชน์
(INTEREST AND BENEFICIARY)

ส่วนได้เสีย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๘๖๓ บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซ้ ท่านว่า ย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” หมายความว่าสัญญาประกันชีวิตซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของสัญญาประกันภัยจะถูกกระทำขึ้นได้ก็แต่ในระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย คือ ผู้รับประกันซึ่งได้แก่บริษัทประกันชีวิตกับผู้เอาประกันชีวิต ตามปกติบุคคลย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเอง ฉะนั้น จึงอาจเข้าทำสัญญาประกันชีวิตเพื่อความคุ้มครองแก่ตนเอง เพื่อว่าในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยยังผลให้ถึงแก่ภรรณะ หรือได้รับทุพพลภาพแก่ร่างกาย ก็จะพึงได้รับค่าชดใช้จากบริษัท หรือเมื่อสัญญาประกันชีวิตครบกำหนดก็จะพึงได้เงินคืนจากเงินที่สะสมไว้กับบริษัท นอกจากนั้นผู้เอาประกันชีวิตอาจกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับประโยชน์ เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกายของเขาเองก็ได้ แต่ในกรณีที่บุคคลหนึ่งเข้าทำสัญญาประกันชีวิตของบุคคลอีกคนหนึ่งโดยผู้เอาประกันเป็นผู้รับประโยชน์ ส่วนได้เสียของผู้รับประโยชน์ย่อมเป็นสาระสำคัญ ฉะนั้น จึงอาจสรุปหลักสำคัญของส่วนได้เสียได้ดังนี้:-

๑. จะต้องมีส่วนได้ที่เอาประกัน เช่น สิทธิ ผลประโยชน์ ชีวิต หรือความรับผิดชอบตามกฎหมายที่ผู้เอาประกันจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย
 ๒. สิ่งเหล่านี้จะต้องเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญา
 ๓. ผู้เอาประกันจะต้องมีความสัมพันธ์ (ญาติพี่น้อง บิดามารดาเป็นต้น)
- ตามกฎหมาย และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นในสิ่งนั้น จะทำให้ผู้เอาประกันต้องได้รับความเดือดร้อนในฐานะเป็นเจ้าของ การสูญเสียสิทธิ การเสียรายได้ เป็นต้น

ในการประกันชีวิตของบุคคลอื่น ผู้เอาประกันจะต้องมีส่วนได้เสียในขณะที่เข้าทำสัญญาประกันชีวิต ฉะนั้น เมื่อส่วนได้เสียจะสูญสิ้นไปภายหลังก็ไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะ ถ้ามิได้มีส่วนได้เสียผู้รับประโยชน์ก็จะได้กำไรหรือผลประโยชน์ แทนที่จะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนในความมรณะของคนอื่น ฉะนั้น หลักกฎหมายประกันภัย จึงมีว่า ถ้าผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์มิได้มีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่ถูกเอาประกัน สัญญาจะถือเป็นโมฆะเอง ไม่มีผลบังคับแต่อย่างใด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สัญญาประกันชีวิตนอกเสียจากถูกกระทำขึ้นโดยผู้เอาประกันเอง ผู้รับประโยชน์จะต้องมีส่วนได้เสีย

ส่วนได้เสียก็คือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลคนหนึ่งมีกับวัตถุที่นำมาประกัน (ทรัพย์สิน ชีวิต) ว่า ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจะได้รับความเดือดร้อนที่อาจประมาณเป็นเงินได้ และจะได้รับประโยชน์จากการที่วัตถุนั้นไม่ได้รับความเสียหายจากภัย

ในกรณีประกันชีวิตได้มีกฎหมายประกันชีวิตของอังกฤษ (Life Assurance Act, 1774 The Gambling Act) กล่าวว่า “สัญญาประกันชีวิตย่อมไม่สมบูรณ์ ถ้าผู้รับประโยชน์มิได้มีส่วนได้เสียในความมรณะหรือทรัพย์สินของผู้เอาประกัน

สัญญาที่กระทำขึ้นโดยปราศจากส่วนได้เสียดังกล่าวเป็นเพียงการพนัน และชั้นต่อเท่านั้น ซึ่งไม่อาจมีผลบังคับตามกฎหมาย”

หลักที่ว่าด้วยส่วนได้เสียเพื่อป้องกัน

๑. มิให้เกิดการฆาตกรรม

๒. มิให้เป็นการพนัน เพราะการพนันเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

หลักการของส่วนได้เสียของผู้รับประโยชน์ในสัญญาประกันชีวิตนี้ ไม่เข้มงวดเท่ากับการประกันวินาศภัย ซึ่งเป็นสัญญาที่จ่ายค่าสินไหมตามจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง (Indemnity Principles) ซึ่งจะได้เห็นต่อไป

ส่วนได้เสียของผู้ประกันชีวิตของตนเอง

บุคคลย่อมทำสัญญาประกันชีวิตของตนเองได้ หลักที่ว่า ทุกคนย่อมรักชีวิตของตน และชีวิตไม่อาจพึงประเมินเป็นเงินได้ ทำให้จำนวนเงินที่เอาประกันถูกจำกัดอยู่ที่ความสามารถในการจ่ายเบี้ยประกันของบุคคลผู้นั้น สัญญาประกันชีวิตจึงเป็นสัญญาที่ระบุจำนวนเงินความรับผิดชอบไว้ล่วงหน้าแน่นอน (Valued Policy) ดัง ป.พ.พ. มาตรา ๘๖๑ และ ๘๘๘ บัญญัติไว้ มีใจความว่า สัญญาประกันชีวิตนั้น บริษัทจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อมีเหตุการณ์อย่างหนึ่งในอนาคตเกิดขึ้น คือ ความมรณะหรือความมีชีวิตรอดอยู่ของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักการที่แตกต่างกับการประกันทรัพย์สินที่บริษัทจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ทรัพย์สินของผู้เอาประกัน เท่ากับจำนวนความเสียหายที่แท้จริง จำนวนเงินที่เอาประกันนั้นเป็นแค่เพียงจำนวนรับผิดชอบสูงสุดของบริษัทเท่านั้น (Indemnity policy)

ผู้เอาประกันชีวิตของตนเอง อาจทำการประกันโดยไม่จำกัดจำนวนเงินที่เอาประกันและจะให้บุคคลใดเป็นผู้รับประโยชน์ก็ได้ โดยผู้รับประโยชน์ต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้เอาประกัน ในกรณีนี้สัญญาประกันชีวิตจะมีผลบังคับกับตราบเท่าที่ผู้เอาประกันมีความสามารถตามกฎหมายในวันที่เข้าทำสัญญาประกันชีวิต

ผู้เอาประกันชีวิตของบุคคลอื่น

สัญญาประกันชีวิตอาจกระทำขึ้นได้โดยบุคคลอื่นที่มีได้เป็นเจ้าของชีวิต โดยจะเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันชีวิตเพียงเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น หรือเป็นผู้รับประโยชน์เสียเอง ในกรณีเช่นนี้ บุคคลดังกล่าวจะต้องมีส่วนได้เสียและได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของชีวิต นอกจากนี้จำนวนเงินที่เอาประกันจะถูกจำกัดโดยจำนวนส่วนได้เสียที่บุคคลดังกล่าวมีอยู่

ส่วนได้เสียของญาติพี่น้อง

ความรักหรือความสัมพันธ์ทางจิตใจ (Love and Affections) อันเนื่องมาจากความเป็นญาติพี่น้องโดยสืบสายโลหิตหรือโดยการสมรส ย่อมเป็นมูลก่อให้เกิดส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลดังกล่าว แม้ว่าจะมีช้อยกเว้นในบางกรณีก็ตาม แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าสามี

ภรรยา บิดามารดา และบุตร ย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตซึ่งกันและกัน สำหรับความสัมพันธ์ของบุคคลนอกจากกรณีดังกล่าว ถ้ามิได้มีส่วนได้เสีย ซึ่งพึงอาจประเมินเป็นเงินได้ (Expectation of Pecuniary Interest) ย่อมไม่เป็นมูลที่จะทำสัญญาประกันชีวิตของบุคคลอีกคนหนึ่งได้

เราอาจกล่าวได้ว่า ภรรยาย่อมมีส่วนได้เสียในความทรงชีพของสามี บุตรในความทรงชีพของบิดามารดา หรือบิดามารดาในความทรงชีพของบุตร น้องสาวในความทรงชีพของผู้ซึ่งทำหน้าที่ให้อุปการะเลี้ยงดูแทนบิดามารดา หลานสาวในความทรงชีพของลุง น้าหรือ อา ผู้ซึ่งให้อุปการะเลี้ยงดูอยู่และจะต้องให้ความอุปการะกันต่อไปอีกในอนาคต ในบางประเทศให้ถือว่าบิดามีส่วนได้เสียในชีวิตของหลานสาว ผู้ที่ให้อุปการะเลี้ยงดูมาและอาศัยอยู่ด้วยกัน ในบางประเทศถือว่าลูกเขยไม่มีส่วนได้เสียในความทรงชีพของเมียยที่ตนกำลังให้อุปการะอยู่ ลูกเลี้ยงย่อมไม่มีส่วนได้เสียในชีวิตของพ่อเลี้ยง เว้นไว้แต่จะเป็นผู้ที่จะพึงได้รับผลประโยชน์จนอาจประเมินเป็นเงินได้

ส่วนได้เสียในกรณีความสัมพันธ์โดยสายเลือดหรือโดยกฎหมายอาจกล่าวสรุปได้ว่า จะต้องเป็นความสัมพันธ์ทางจิตใจอย่างใกล้ชิด หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเงินเช่น การให้อุปการะเลี้ยงดูที่ผู้เอาประกันจะได้รับประโยชน์จากการที่บุคคลนั้นมีชีวิตรอดอยู่ ในกรณีดังกล่าวผู้ที่ถูกเอาประกันชีวิตย่อมต้องให้ความยินยอม ในการทำสัญญาประกันชีวิตด้วย เว้นแต่ในกรณีสามีหรือภรรยาหรือบุคคลที่ให้อุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้เยาว์ อาจทำการประกันชีวิตของผู้เยาว์ได้โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้เยาว์เสียก่อน รวมทั้งนายจ้างอาจเอาประกันชีวิตของลูกจ้างโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง เช่น ในการประกันชีวิตหมู่ (Group Insurance)

ข้อจำกัดของจำนวนเงินที่จะทำการประกันได้นั้น ตามกฎหมายในสหรัฐอเมริกา บิดามารดาอาจทำการประกันชีวิตของลูกในจำนวนเงินที่เอาประกันเพียงเล็กน้อยเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทำลายชีวิตของผู้เยาว์หรือในกรณีนายจ้างเอาประกันชีวิตของลูกจ้างได้ไม่เกินกว่า ๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์ ในชีวิตของลูกจ้างแต่ละคน หรือเจ้าหน้าที่อาจประกันชีวิตของลูกหนึ่งได้ไม่เกินจำนวนหนึ่ง

ส่วนได้เสียอันอาจประเมินเป็นเงินได้

บุคคลซึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมทำสัญญาประกันชีวิตของบุคคลอื่นได้ คือเจ้าหนี้ ญาติ พี่น้อง ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัทหรือนิติบุคคล

๑. เจ้าหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของลูกหนี้ เพราะโอกาสที่เจ้าหนี้ จะได้รับชำระหนี้ย่อมสูญหายไปเนื่องจากความมรณะของลูกหนี้ แต่จำนวนเงินที่จะเอา ประกันย่อมไม่เกินกว่าจำนวนหนี้และเบี้ยประกันชีวิตที่เจ้าหนี้ได้จ่ายไป แต่ในทางปฏิบัติ โดยทั่วไป เจ้าหนี้อย่อมบังคับให้ลูกหนี้ทำสัญญาประกันชีวิตตนเอง และให้โอนประโยชน์ แห่งสัญญานั้นแก่เจ้าหนี้ภายหลัง

๒. ญาติพี่น้อง ผู้รับอุปการะหรือพี่น้องที่มีส่วนได้เสียอันอาจประเมินเป็น เงินได้ในชีวิตของบุคคลอื่นเช่น ผู้ชราที่ได้รับความอุปการะจากญาติห่าง ๆ ผู้ชราย่อมมีส่วน ได้เสียในชีวิตของผู้นั้น หรือส่วนได้เสียในชีวิตของกลุ่มนั้นได้แก่ผลประโยชน์ทางการเงิน ที่จะได้จากกลุ่มนั้นที่ต้องสูญหายไปเนื่องจากความมรณะที่เกิดขึ้น หรือในกรณีที่บุคคลที่คาด ว่าจะได้ผลประโยชน์จากบุคคลอื่นในกาลหนึ่งในอนาคต ย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้นั้น ผู้อาศัยซึ่งได้รับอนุญาตให้ใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นที่พักตลอดชีพ ย่อมมีส่วนได้เสียในความ ทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย

๓. ผู้เป็นหุ้นส่วน ย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของหุ้นส่วนคนอื่นเท่ากับจำนวน ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ห้างหุ้นส่วน ซึ่งก็ได้แก่จำนวนเงินของผู้เป็นหุ้นส่วนเดิมในห้าง หุ้นส่วนนั่นเอง

๔. ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัด ย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของพนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้มีความสำคัญต่อกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทอาจ ทำการประกันชีวิตของบุคคลดังกล่าวได้ โดยห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเป็นผู้รับผลประโยชน์ และแม้ว่า เจ้าพนักงานดังกล่าวได้พ้นหน้าที่ไปจากบริษัทแล้วก็ตาม กรมธรรม์ประกันชีวิต ฉบับนั้นก็ยังผลบังคับอยู่ เพราะหลักของการประกันชีวิตที่ว่าส่วนได้เสียของผู้เอาประกัน (คือบริษัท) จะต้องมิในชีวิตของผู้ถูกเอาประกัน (พนักงานเจ้าหน้าที่) ในขณะที่เข้าทำสัญญา ซึ่งข้อนี้ศาลในบางประเทศได้เคยวินิจฉัยเห็นพ้องแล้ว

ข้อจำกัดความรับผิดของบริษัท

ข้อจำกัดความรับผิดในการจ่ายเงินทดแทนที่มีอยู่ในกรมธรรม์ประกันชีวิตโดยทั่วไป คือ

0. การกระทำอัศวินบาตกรรม
๒. ความมรณะที่เกิดจากสงคราม
- m. ความมรณะที่เกิดจากการเดินทางทางอากาศ

0. **การกระทำอัศวินบาตกรรม** ถ้าผู้เอาประกันกระทำการอัศวินบาตกรรมภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่สัญญาเริ่มผลบังคับ ทายาทของผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ได้ ผู้เอาประกันอาจกระทำการอัศวินบาตกรรม ในขณะที่เป็นคนวิกลจริตหรือไม่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกระทำที่ผิดศีลธรรม (Moral Hazard) ความรับผิดของบริษัทในกรณีที่ผู้เอาประกันกระทำอัศวินบาตกรรมก็คือ บริษัทต้องคืนเบี้ยประกันที่ได้จ่ายมาแล้วทั้งสิ้นเท่านั้น

๒. **ความมรณะที่เกิดจากสงคราม** เนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันมีสูงกว่าปกติในระหว่างสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารที่ร่วมทำการรบ โอกาสที่ความมรณะจะเกิดขึ้นย่อมมีขนาดสูงสุด กรมธรรม์ส่วนมากจึงกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของบริษัทไว้ในกรณีที่ความมรณะเกิดขึ้นจากภัยดังกล่าว เว้นแต่ผู้เอาประกันจะจ่ายเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ

ข้อยกเว้นความรับผิดของบริษัทนี้อาจกำหนดไว้เป็น ๒ แบบ คือ

ก) The Status Clause คือ กรมธรรม์กลายเป็นโมฆะ เมื่อผู้เอาประกันอยู่ในระหว่างเป็นทหารและถูกส่งออกนอกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุแห่งการที่ถูกส่งออกนอกประเทศนั้น

ข) The Result Clause บริษัทย่อมพ้นจากความรับผิด ถ้าผู้เอาประกันถึงแก่มรณะอันเนื่องมาจากสงคราม

ในกรณีที่ ๒ ข้างต้นบริษัทจะต้องคืนเบี้ยประกันที่ได้จ่ายมาให้แก่ผู้เอาประกัน

ข้อยกเว้นในข้อ ข. มีข้อบกพร่องอยู่ที่การแปลความหมายของคำว่า “สงคราม” ฉะนั้น กรมธรรม์ส่วนมากจึงนิยมใช้ The Status clause มากกว่า บางบริษัทอาจจำกัดจำนวนเงินที่เอาประกัน ถ้าผู้เอาประกันเป็นข้าราชการทหาร

๓. ความมรณะที่เกิดจากการเดินทางทางอากาศ เนื่องจากการขนส่งทางอากาศได้รับความนิยมมากขึ้น ในปัจจุบันนี้จำนวนการขนส่งและการเดินทางทางอากาศเกือบเท่ากับการขนส่งทางบกและทางน้ำ แต่การขนส่งหรือการเดินทางทางอากาศมีขนาดความเสี่ยงภัยมากกว่าทางบกและทางน้ำ และความเสียหายส่วนมากเป็น Total Loss ฉะนั้น กรมธรรม์ประกันชีวิตส่วนมากจึงยกเว้นความรับผิดชอบของบริษัท ถ้าผู้เอาประกันถึงแก่กรรมระหว่างเดินทางทางอากาศ เช่น เครื่องบินตก เป็นต้น

บริษัทอาจจำกัดความรับผิดในกรณีดังกล่าวไว้ ๒ แบบด้วยกัน คือ

๑. Total Exclusion Clause คือ กำหนดว่าถ้าความมรณะของผู้เอาประกันเกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากในระหว่างการเดินทาง การทำหน้าที่ในเครื่องบิน ผู้โดยสารเจ้าพนักงานประจำเครื่องบิน บริษัทจะจ่ายคืนเพียงเท่าเงินสำรองประกันชีวิตให้

๒. Partial Exclusion Clause คือ บริษัทยอมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่มีความมรณะเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกัน อันเนื่องมาจากอยู่ในระหว่างการใช้เครื่องบินของสายการบินพาณิชย์ใด เว้นแต่อยู่ในฐานะที่เป็นผู้โดยสารที่จ่ายค่าโดยสาร

กรมธรรม์ประกันชีวิตส่วนมากนิยมใช้ Partial Exclusion Clause นี้

การรับประกันชีวิตของผู้โดยสารที่เดินทางทางอากาศ ในปัจจุบันนี้กระทำขึ้นโดยใช้อัตราเบี้ยประกันปกติ และไม่คำนึงว่าผู้เอาประกันจะเดินทางไกลสักเท่าใด แต่อาจเพิ่มจำนวนเงินประกันพิเศษขึ้นไป (๑๐% ของอัตราปกติ) ในกรณีที่อยู่ในเครื่องบินเกินกว่าจำนวนชั่วโมงที่กำหนดไว้ ส่วนเจ้าพนักงานประจำเครื่องบิน บริษัทมักรับประกันโดยเพิ่มอัตราเบี้ยประกันขึ้นเป็นพิเศษ ทั้งนี้รวมทั้งพนักงานเครื่องบินที่เป็นข้าราชการทหารด้วย

ผู้รับประโยชน์

(Beneficiary)

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๖๒ ผู้รับประโยชน์ คือ บุคคลผู้พึงจะได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือจำนวนเงินใช้ให้ หมายความว่า ในกรณีประกันชีวิตหมายถึงบุคคลถูกผู้ซึ่งระบุชื่อไว้ในกรมธรรม์ที่บริษัทจะจ่ายเงินที่เอาประกันให้ในเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ฉะนั้น ผู้รับประโยชน์และผู้เอาประกันอาจเป็นบุคคลคนเดียวกันหรือไม่ก็ได้

การประกันชีวิตนี้ ผู้เอาประกันอาจทำการประกันชีวิตของบุคคลอื่นก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ตนต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ถูกเอาประกัน แต่ผู้เอาประกันชีวิตที่ทำการประกันชีวิตของตนเอง อาจระบุให้บุคคลใดเป็นผู้รับประโยชน์ก็ได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนหรือไม่

ผู้เอาประกันย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์เมื่อใดก็ได้ เว้นแต่กรมธรรม์จะระบุจำกัดสิทธิดังกล่าวไว้

ป.พ.พ. มาตรา ๘๘๑ บัญญัติว่า “แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันภยมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันภยย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญาให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้ เว้นแต่จะได้ออกกรมธรรม์ประกันภยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้ออกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภยแล้วว่า ตนจำนงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น

ถ้ากรมธรรม์ประกันภยได้ทำเป็นรูปให้ใช้เงินตามเขาส่งแล้ว ท่านให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๐๔ มาใช้บังคับ”

กรมธรรม์ที่ไม่จำกัดการเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ เป็นกรมธรรม์ที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะผู้เอาประกันดำรงสิทธิที่จะใช้กรมธรรม์ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความมรณะของตนได้มากที่สุด แต่ถ้ากรมธรรม์กำหนดจำกัดสิทธิการเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ หรือกรณีที่ผู้รับประโยชน์ได้ใช้สิทธิตามมาตรา ๘๘๑ แล้วเช่นนั้น ผู้รับประโยชน์ย่อมเข้าเป็นผู้มีสิทธิในการรับเงินจากบริษัท

โดยเด็ดขาด กรมธรรม์เช่นนี้ย่อมขาดความยืดหยุ่นที่ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันและผู้เอาประกัน เช่น ภรรยา (ผู้รับประกัน) ได้หย่าขาดจากสามีเดิม (ผู้เอาประกัน) และทำการสมรสใหม่ หรือในกรณีการประกันเพื่อประกันการชำระหนี้ (Credit Insurance) โดยเจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้สุดสิ้นแล้ว ผู้รับประกันดังกล่าวย่อมไม่เป็นผู้ถือครองอันเนื่องมาจากความมรณะของผู้เอาประกัน จึงควรที่ผู้เอาประกันได้ใช้สิทธิเปลี่ยนตัวผู้รับประกันไปยังบุคคลอื่น ที่จะได้รับ ประโยชน์ โดยตรงจากกรมธรรม์นั้น

คุณสมบัติของผู้รับประกัน

แม้ว่าผู้เอาประกันจะตั้งผู้ใดเป็นผู้รับประกัน โดยมิต้องมีส่วนได้เสียเลยก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติโดยปกติผู้รับประกันได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ :-

๑. ภรรยาของผู้เอาประกัน สิทธิในฐานะเป็นผู้รับประกันของภรรยาย่อมตามไปด้วยแม้ว่าจะทำการสมรสใหม่ก็ตาม หรือในกรณีที่สามีและภรรยาและผู้รับประกันประสบอุบัติเหตุและถึงแก่กรรมพร้อมกัน เหล่านี้ย่อมเกิดปัญหาในด้านความยุติธรรมและการสืบถึงเวลาที่มรณะเกิดขึ้นถ้าภรรยาถึงแก่กรรมก่อนสามี ในกรณีดังกล่าวบริษัทย่อมจ่ายเงินให้แก่กองมรดกของสามี

๒. ภรรยาและบุตร คือ กรมธรรม์อาจจะระบุให้ทั้งภรรยาและบุตรเป็นผู้รับประกันร่วมกันในกรมธรรม์ เช่นนี้ถ้าภรรยาถึงแก่กรรมหลังจากสามีไม่นาน ส่วนหนึ่งของเงินได้ที่บริษัทประกันชีวิตจ่ายให้จะตกไปยังทายาทของภรรยา แทนที่จะเป็นของบุตรทั้งสิ้น ฉะนั้น กรมธรรม์ส่วนมากจึงบัญญัติเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ว่า ถ้าภรรยาถึงแก่กรรมหลังจากสามีไม่นาน ให้บริษัทโอนเงินส่วนที่จ่ายให้ภรรยามาสมทบแก่บุตร

๓. เจ้าหนี้ การลงทุนในการอุตสาหกรรมก็ดี หรือการค้าก็ดี ในปัจจุบันมักกระทำโดยผู้เริ่มการก็ยืมจากสถาบันการเงิน หรือการซื้อสิ่งจำเป็นแห่งชีวิตโดยการซื้อผ่อนส่งย่อมจะกระทำการชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาหนึ่งในอนาคต ความรอดอยู่ของผู้เอา

ประกันเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ให้กู้จะพึงพิจารณา เพราะเกี่ยวกับโอกาสของการได้เงินคืน หรือ ทายาทของลูกหนี้ย่อมเกรงว่า ส่วนหนึ่งของมรดกจะถูกนำไปใช้หนี้ จึงชอบที่จะให้ผู้เอา ประกันกระทำการประกันชีวิตของตน เพื่อนำเงินที่เอาประกันมาชำระหนี้ ถ้าความมรณะ เกิดขึ้นก่อนที่จะชำระหนี้ทั้งหมดสิ้น

๔. **ห้างหุ้นส่วนและบริษัท** คือ การประกันชีวิตของหุ้นส่วนและเจ้าหน้าที่ ที่มีความสำคัญต่อกิจการของบริษัทคงได้กล่าวมาแล้ว

๕. **กองมรดกของผู้เอาประกัน** กรณีที่ผู้เอาประกันต้องการให้เงินที่เอา ประกันที่จะได้รับได้ถูกใช้จ่ายไปอย่างถูกต้อง จึงอาจกำหนดให้บริษัทจ่ายเงินให้แก่กอง มรดกที่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้จัดการมรดก ซึ่งจะได้นำแบ่งแก่ทายาทและเจ้าหน้าที่ของผู้เอา ประกันต่อไป

การสิ้นสุดของสัญญาประกันภัย

กรมธรรม์ประกันภัยอาจสิ้นสุดผลบังคับด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ :-

๑. **การเวนคืนกรมธรรม์ (Surrender)** คือผู้เอาประกันขอเลิกสัญญาโดยขอ ให้บริษัทจ่ายเงินเอาประกันส่วนหนึ่งที่สะสมไว้ ซึ่งเรียกว่า มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ (Surrender Value)

๒. **กรมธรรม์ครบอายุ (Maturity)** กรมธรรม์แบบสะสมทรัพย์ที่บริษัท สัญญาจะจ่ายเงินให้เมื่อสิ้นระยะเวลาของสัญญาและผู้เอาประกันยังมีชีวิตอยู่ สัญญาจะสิ้นสุดผลบังคับลงเมื่อสิ้นระยะเวลาดังกล่าวและผู้เอาประกันได้รับเงินจากบริษัทแล้ว

๓. **ผู้เอาประกันถึงแก่กรรม (Death)** การประกันชีวิตทุกแบบกำหนดให้ บริษัทจ่ายเงินที่เอาประกันไว้แก่ทายาท เมื่อผู้เอาประกันถึงแก่กรรมในระหว่างที่สัญญามีผล บังคับ

๔. **เมื่อกรมธรรม์สิ้นเวลาของสัญญา (Expiry)** ในการประกันแบบชั่ว ระยะเวลาที่กำหนดเวลาของสัญญาไว้แน่นอน กรมธรรม์จะสิ้นสุดผลบังคับเมื่อระยะเวลาของ สัญญาหมดสิ้นลง

๕. การขาดชำระเบี้ยประกัน (Lapsation) ในกรณีที่ผู้เอาประกันขาดชำระเบี้ยประกันเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเมื่อจำนวนมูลค่าเวนคืนเงินสด (Cash Surrender Value) มีไม่พอกับจำนวนเบี้ยประกันที่ขาดชำระ สัญญาประกันชีวิตจะสิ้นสุดลงโดยปริยาย

๖. ความทุพพลภาพ (Disability) ในกรณีที่กรมธรรม์กำหนดการจ่ายค่าทดแทนเมื่อผู้เอาประกันกลายเป็นผู้ทุพพลภาพ กรณีนี้สัญญาไม่สิ้นสุดลงบังคับ แต่บริษัทจะเริ่มจ่ายเงินผลประโยชน์ให้ในระหว่างที่ทุพพลภาพนั้น

๗. เงินได้ประจำ (Annuity) เป็นสัญญาที่บริษัทจะจ่ายเงินได้ประจำให้แก่ผู้เอาประกันเป็นเงินได้ประจำแบบบำนาญ เมื่อผู้เอาประกันมีอายุเกินกว่าที่กำหนดไว้ สัญญาไม่สิ้นสุดลงบังคับในระหว่างที่บริษัทจ่ายเงินบำนาญประจำนั้น กล่าวคือบริษัทจะต้องจ่ายเงินตลอดชีวิตของผู้เอาประกัน